

mgr Agnieszka Kacprzak
nauczyciel wychowania przedszkolnego
Szkoła Podstawowa w Oszkowicach

Realizacja innowacji pedagogicznej: „Edukacja daltońska drogą kształtowania odpowiedzialności, samodzielności, współpracy”.

Innowacja: „Edukacja daltońska drogą do kształtowania odpowiedzialności, samodzielności i współpracy” była realizowana w czasie pobytu dzieci sześciolatków w przedszkolu w formie: zajęć edukacyjnych, prelekcji, zabaw, spacerów, wycieczek, działań praktycznych, obserwacji i doświadczeń od września 2020r. do czerwca 2021r. Zaproponowane treści zostały odpowiednio dobrane do określonej grupy wiekowej i możliwości intelektualnych dzieci.

Plan daltoński jest systemem nauczania opracowanym w latach dwudziestych XX wieku przez amerykańską nauczycielkę, Helen Parkhurst. Nazwa nurtu pochodzi od miasta Dalton w stanie Massachusetts, w którym powstała pierwsza na świecie szkoła daltońska.

Plan daltoński polega na oparciu procesu edukacyjnego na następujących filarach:

- odpowiedzialności;
- samodzielności;
- współpracy;
- refleksji.

Umożliwia dostosowanie tempa nauki do rzeczywistych możliwości ucznia czy dziecka, wdraża do polegania na sobie, budzi inicjatywę i samodzielność wychowanków, zarówno w działaniu, jak i myśleniu, wyrabia poczucie odpowiedzialności za wykonanie podjętego zadania. Nauczyciel pozwala rozwijać się każdemu dziecku zgodnie z jego indywidualnymi możliwościami psychofizycznymi.

Głównym celem innowacji było:

- Ukształtowanie i rozwijanie u dzieci sześciolatków samodzielności, odpowiedzialności i umiejętności współpracy.

W wyniku aktywnego udziału w zajęciach dzieci:

- będą bardziej samodzielne,
- nauczą się planować wykonywanie zadań i działań,
- ukształtują w sobie poczucie odpowiedzialności za siebie i innych,
- rozwiną sumienność i obowiązkowość,
- nabędą umiejętność współpracy ze wszystkimi członkami zespołu, grupy,
- ukształtują umiejętność rozwijania inicjatywy,

- nauczą się umiejętniej zarządzać czasem – będą realizowały wybrane działania we własnym tempie;
- będą zmotywowane do prac i podejmowanych działań,
- nabędą umiejętność podporządkowania się ustalonym zasadom i regułom.

Pierwszym krokiem, jaki podjęłam, aby wprowadzić elementy planu daltońskiego, było stworzenie listy obecności dzieci. Po przyjeździe do przedszkola dzieci zaznaczały swoją obecność na specjalnej tablicy obecności. Potrafiły odnaleźć zapis swojego imienia. Dzieci wykazywały się tu dużą odpowiedzialnością. Uczyły się w ten sposób obowiązkowości i systematyczności. Same pilnowały, aby nikt o tym nie zapomniał. Wspierały te, które jeszcze nie potrafiły odnaleźć własnego imienia na liście obecności. Czynność ta dała sześciolatkom możliwość poznania liter oraz przygotowała je do nauki czytania i pisania.

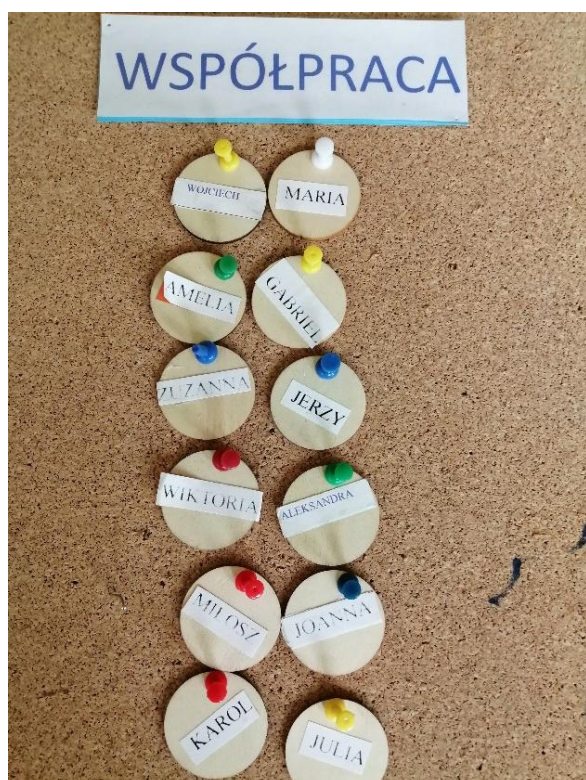
Aby dzieci w oddziale przedszkolnym przy Szkole Podstawowej w Oszkovicach czuły się bezpiecznie przygotowałam dla nich plan dnia. Miał on postać obrazkową. Stosowanie planu dnia sprzyjało poznawaniu stałego następstwa wydarzeń oraz pozwalało dzieciom orientować się w czasie. Dzieci wiedziały, jakie czynności czy aktywności następowały po sobie.

Jedną z trzech umiejętności (odpowiedzialność, współpraca samodzielność), którą podczas realizacji koncepcji planu daltońskiego starałam się zaszczepić wśród dzieci, była umiejętność współpracy. Wprowadziłam w swojej grupie, już w pierwszym tygodniu pracy, losowanie par. Dzieci ustawiały się z tym samym dzieckiem przez cały tydzień, pracowały w tych samych parach, prosiły o pomoc kolegę z pary, wspólnie wykonywały ćwiczenia gimnastyczne. Współpraca oparta była na komunikacji, wzajemnym słuchaniu, trzymaniu się

pary, cichym mówieniu, dzieleniu się ze sobą wiedzą. Wpłynęło to na lepszą integrację zespołu. Cotygodniowa zmiana partnerów pomogła mi zapoznać ze sobą dzieci. Nieśmiałe przedszkolaki nie czuły się odizolowane, a wręcz przeciwnie, były otoczone troską i zainteresowaniem. Każde dziecko mogło również wykazać się troską i empatią w stosunku do dziewczynki ze spectrum autyzmu. Pary zmieniały się na zasadzie „każdy z każdym”. Dzieci mogły bawić się z przyjacielem/przyjaciółką, ale musiały również nauczyć się współpracować z innymi bez wykluczania kogokolwiek. Do oznaczania par idealnie sprawdziły się breloczki z naklejonymi imionami członków dziecięcej społeczności.

Kolejny element, który sprawdził się w mojej grupie, to funkcja prawej ręki. Poniedziałkowe losowanie było wyczekiwane przez dzieci. Każde czekało niecierpliwie na swoją kolej. Prawa ręka to ktoś, kto wiele znaczył w naszej grupie. Dzieci pełniące tę funkcję miały swoiste przywileje: rozdawały materiały potrzebne do zajęć, rozdzielaly mleko i warzywa, pomagały w codziennych zadaniach. Miały również misje specjalne – chodziły m.in. do sekretariatu pod moją opieką w celu np. zaproszenia pani dyrektor do przedszkola na zajęcia.

Dzieci lubią pomagać, dlatego też wprowadziłam dyżury, poprzez pełnienie których sześciolatek przedszkolaki stają się bardziej samodzielne i zorganizowane, odpowiedzialne za powierzone im zadania, stają się gospodarzami swojej sali, wykonują zadania na rzecz

grupy oraz odczuwają radość z dobrze wykonanego zadania. Losowanie dyżurnych również odbywało się w poniedziałki.

Innym krokiem, jaki podjęłam, aby wdrożyć plan daltoński, było wprowadzenie kolorów dnia. Dzięki temu przedszkolaki bardzo szybko zapamiętały dni tygodnia i zrozumiały powtarzający się rytm. Każdego dnia zaznaczały za pomocą strzałki dzień tygodnia i dzięki temu bardzo szybko opanowały nazwy dni tygodnia oraz następstwo czasu i związane z nim pojęcia: dziś, jutro, pojutrze, wczoraj, przedwczoraj.

Następnym elementem planu daltońskiego, wykorzystywanym przeze mnie, była karta z porami roku i miesiącami. Wszystkie dzieci zrozumiały powtarzający się rytm pór roku i następstwo czasowe poszczególnych miesięcy. Poznały nazwy pór roku, ich cechy charakterystyczne oraz prawidłowo wymieniały kolejne miesiące w roku kalendarzowym.

W oddziale przedszkolnym działającym przy Szkole Podstawowej w Oszkovicach obchodzimy urodziny dzieci. Śpiewamy sto lat, składamy życzenia.

Zwyczaj ten wykorzystałam w edukacji daltońskiej, przygotowując kalendarz urodzin dzieci, który wizualizował poszczególne miesiące roku kalendarzowego. Przy nazwach miesięcy wspólnie zaznaczyliśmy, które dzieci w danym miesiącu będą obchodziły swoje urodziny.

Kalendarz pogody stanowił inny, równie ważny, element planu daltońskiego. Zaznaczając wspólnie każdego dnia aktualną pogodę, uczyłam dzieci rozpoznawania zjawisk pogodowych, odczytywania informacji zapisanych za pomocą symboli. Sześciolatki poszerzały wiedzę i umiejętności z zakresu edukacji przyrodniczej.

Dużą pomocą w mojej codziennej pracy okazał się sygnalizator. Były w grupie dzieci, które domagały się uwagi dosłownie cały czas. Dzięki ustaleniu świateł starały się podporządkować zasadom. Aby dzieci wiedziały czemu sygnalizator ma służyć, ustaliłam z nimi zasady jego działania. Umówiliśmy się, że podczas pracy indywidualnej – kolor czerwony – nikt ze sobą nie rozmawia, podczas pracy zespołowej – kolor żółty – można szeptać, a podczas zabawy – kolor zielony – dozwolone są rozmowy swobodne.

We wrześniu zawisł w naszej sali zegar daltoński. Podzielony on był na sekcje: 5, 10, 15 i 30 minut. Zegar ten pozwalał zrozumieć dzieciom długość upływającego czasu. Na początku wykorzystywaliśmy go głównie do wyznaczania czasu trwania przerwy oraz czasu trwania śniadania. Dopiero po pewnym czasie używaliśmy go do określania i zaznaczania czasu na wykonywanie zadań. Musiałam najpierw dobrze poznać możliwości swojej grupy, aby właściwie określić ilość czasu potrzebną moim wychowankom na wykonanie określonych zadań. Bardzo istotną rolę spełniał zegar w czasie wolnym, kiedy dzieci miały czas na zabawę swobodną w wybranym kąciku zainteresowań. Obserwując ruchy jego wskazówek widziały, kiedy ten czas się skończy.

Największą radość sprawiło sześciolatkom wprowadzenie, w drugim półroczu roku szkolnego 2020/2021, tablicy zadań. Tablica zadań jest środkiem pozwalającym na proste wizualne przedstawienie zadania do wykonania. Co tydzień wybierałam dla dzieci 5 różnych aktywności, z którymi przedszkolaki zapoznawały się w poniedziałki podczas porannych zajęć. Dzieci planowały samodzielnie, które zadanie wykonają, którego dnia. Przy swoim imieniu, pod zwizualizowanym zadaniem przyczepiały kartonik w kolorze symbolizującym dany dzień tygodnia. Takie działanie pozwoliło mi sprawdzić, jakie zadania lubią dzieci najbardziej, a które sprawiają im więcej problemów. Miałam również czas poobserwować dzieci podczas wykonywania określonych zadań oraz pomóc, gdy pojawiały się trudności. Po ukończeniu zadania dziecko pokazywało efekt nauczycielce i zaznaczało na tablicy ukończenie swojego zadania, stawiając krzyżyk w odpowiednim miejscu. Przedszkolaki zadania zaplanowane wykonywały bardzo solidnie i odpowiedzialnie.

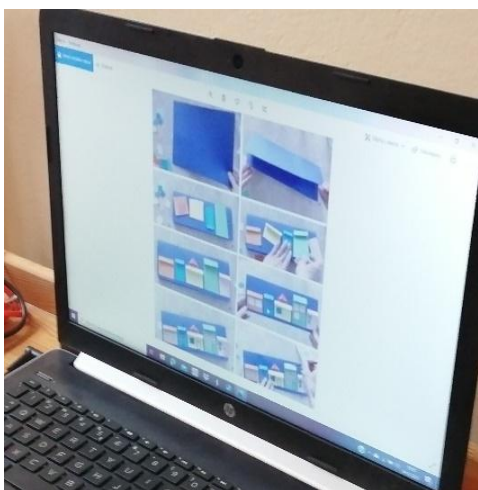

W ramach edukacji daltońskiej przedszkolaki samodzielnie wykonały wiele zadań i prac zgodnie z instrukcją obrazkową przygotowaną przez nauczyciela. Instrukcje były przepisem na to, jak wykonać jakąś aktywność, pracę plastyczną lub innego rodzaju działanie. Dzieci, dzięki zastosowaniu instrukcji, były w stanie samodzielnie wykonać określone w niej zadanie. Przygotowanie materiałów potrzebnych do wykonania zadania i stworzenie przestrzeni, gdzie dziecko może pracować – to dwa warunki, które sprzyjały efektywnej pracy przedszkolaków. Działania z instrukcją:

- wdrażały dzieci do samodzielności,
- wspomagały uczenie się poprzez obserwację i działanie,
- umożliwiały pracę we własnym tempie,
- uczyły pracy według planu,
- pozwalały nauczycielowi wspomóc dzieci potrzebujące pomocy w samodzielnej pracy.

Poniżej przedstawiam przykład wykonania zimowego pejzażu według instrukcji.

Realizację innowacji „Edukacja daltońska drogą do kształtowania odpowiedzialności, samodzielności i współpracy” oceniam pozytywnie. Przyniosła ona zamierzone efekty. Ukształtowała dziecięcą samodzielność, odpowiedzialność i współpracę w parach oraz grupach. Potwierdzają to wyniki przeprowadzonej przeze mnie ewaluacji. Zarówno nauczyciele pracujący w mojej grupie, jak i rodzice dostrzegli efekty wprowadzenia elementów koncepcji planu daltońskiego. Zauważyli większą samodzielność swoich dzieci, chęć współpracy, podejmowania inicjatywy oraz odpowiedzialność.

Praca z planem daltońskim przyniosła mi dużo satysfakcji. Każdego dnia obserwowałam ogromne zaangażowanie dzieci w wykonywane czynności. Czynności porządkowo-organizacyjne przebiegały szybko i sprawnie. Wzbogaciłam swój warsztat pracy. Bardziej świadomie planuję i organizuję proces dydaktyczno-wychowawczy i opiekuńczy. Myślę, że w latach kolejnych na pewno będę wykorzystywać koncepcję planu daltońskiego w swojej pracy.

Edukacja daltońska przyczyniła się również do podniesienia jakości pracy szkoły. Efekty innowacji można było zauważyć podczas prezentacji mojej grupy na spotkaniu z Fundacją „Spotkajmy się pod Jerycho”. Dzieci z oddziału przedszkolnego zaprezentowały swoje umiejętności współpracy, samodzielności, a także odpowiedzialności podczas prezentacji inscenizacji wiersza Juliana Tuwima pt.: „Rzepka.” Zarówno zaproszeni goście, jak i rodzice oraz nauczyciele ze Szkoły Podstawowej w Oszkowicach przyznali, że grupa jest bardzo dobrze zorganizowana i wdrożona do współpracy.

Polecam pracę planem daltońskim nauczycielom na każdym etapie edukacyjnym. System ten ułatwia życie w grupie i porządkuje je. Kładzie duży nacisk na sferę społeczną i emocjonalną. Przynosi efekty nie tylko edukacyjne, ale też wychowawcze. Pozwala dzieciom uczyć się porozumiewania potrzebnego nie tylko na kolejnych etapach edukacyjnych, ale również w codziennym życiu. Nie można zapominać także o rozwoju sfery poznawczej, chociażby podczas wykonywania pracy z instrukcją czy w czasie realizacji zaplanowanego zadania z tablicy zadań. Wymienione i zastosowane w praktyce wielofunkcyjne narzędzia daltońskie pomagają dzieciom mimochodem zdobyć ogrom kompetencji.

Bibliografia

1. Sowińska A. Sowiński R.: Od nauczania do uczenia się. Nasz plan daltoński. Wydawnictwo sor-man, Łódź 2017.

Netografia

1. Turczyńska M.: Dalton. Od teorii do praktyki.
<http://zn.wsbip.edu.pl/sectioa/images/aktualnosci/zeszyty/013-2019/71-93.pdf>
(data dostępu 15.01.2022 r.)
2. <https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka/podstawa-programowa7>
(data dostępu 15.01.2022 r.)
3. <https://akademia.inso.pl/kompetencje-kluczowe-w-przedszkolu%E2%80%8B/>
(data dostępu 15.01.2022 r.)
4. <https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka/podstawowe-kierunki-realizacji-polityki-oswiatowej-panstwa-w-roku-szkolnym-20202021> (data dostępu 15.01.2022 r.)